

Smederij Van Nijverheid tot ..... van 12 april jl. Brabant = textiel + leer + DAF + Brabantia

Bij de ingang van de Smederij wacht de 'rijdende regenjas' ons op. Een dwergauto die zo klein is dat hij in de hal kan staan. De bedenker was Hub van Doorne, de grondlegger van DAF. De Smederij Nijverheid vindt plaats in het Eindhovense DAF Museum dat gewijd is aan zijn uitvindingen, aan zijn nalatenschap.

"Tachtig jaar geleden leende meneer Hub, zoals zijn personeel hem noemde, geld van een lokale bierbrouwer", vertelt Ton Cox, directeur van het DAF Museum. "Dat was het startkapitaal van zijn aanhangwagenfabriek. Van Doorne leefde voor (of "van uitvindingen en innovaties") uitvinden en innoveren. Hij bedacht naast de rijdende regenjas ook de *variomatic* ofwel het 'pietere pookje' en de *turbo intercooling*. Beide uitvindingen worden nog steeds toegepast in auto's en vrachtwagens. Vorig jaar is hij, terecht, opgenomen in de Auto Hall of Fame, naast giganten als Ferrari en Ford."

Identiteit aanjager van innovatie

Geurt Grosfeld, programmaleider van Schatten van Brabant, kent het DAF Museum nog niet zo lang. "Ik was verrast, verbaasd. Eindhoven liet weer eens één van zijn geheimen zien. Eens te meer blijkt dat er veel te ontdekken valt in deze snel veranderende provincie. Een werkgebied dat de draai maakt van nijverheidsprovincie naar kenniseconomie voor innovatie en creativiteit. Ondanks ons imago als 'varkensbelt' van Nederland", lacht hij. "Brabant heeft vele identiteiten. We buigen zwaktes om naar sterktes. Onze identiteit, en daar hoort er goed bij, is de aanjager van economische innovatie. Vandaag proberen we extra energie te steken in die aanjaagfunctie."

6.000 cafés

Het fundament van deze Smederij ligt in de historie. Hoe werd Brabant van een samenleving van keuterboeren tot een centrum van nijverheid en kleine industrie? René Bastiaansen, directeur van het Brabants Historisch Informatie Centrum, heeft het antwoord op die vraag en vertelt er aanstekelijk over. "Rond de eeuwwisseling bestond de bevolking van het zanderige Brabant voor de helft uit zeer arme boertjes. Bij geboorte hadden ze een levensverwachting van 35 jaar. Overleefden ze hun eerste verjaardag, dan schoof dat door naar vijftig jaar. Er was wel wat industrie, maar die bestond uit huisnijverheid. Vooral tabak, schoenen en textiel. En er waren ongeveer 6.000 cafés. Niet gek voor ongeveer 500.000 inwoners die vrijwel allemaal katholiek waren."

Bastiaansen legt in woord en beeld uit dat de bevolking vanaf dat moment snel groeide. Vooral door de invloed van de kerk. "Meneer pastoor riep de gehuwden op 'het' zo vaak mogelijk te doen, met maar één doel: voortplanting. Dat leidde tot veel grote gezinnen die allemaal gevoed moesten worden. En eenmaal uit huis moesten de kinderen ook werken. De industrie ontwikkelde zich. Niet alleen in de grote steden, maar ook rondom dorpskernen. Vanaf de jaren vijftig sloeg de schaalvergroting toe, en even plotseling als de grootschalige industrie gekomen was, verdween die weer. Vanaf 1965 was het gedaan met Brabant als industriegebied." Met gevoel voor weemoed sluit Bastiaansen zijn komische college af met: "Meneer Hub was niet meer."

Hoogwaardig textiel

Dröge is er nog wel! De textielfabriek van Wollenstoffenfabriek George Dröge stond ooit waar nu het textielmuseum staat. De ondernemersgeest van grootvader leeft voort in Innofa: Innovative Fabrics. Het bedrijf van kleinzonen Job en Rogier Dröge. De laatste vertelt tijdens de Smederij meer over het bedrijf. Het is een goed voorbeeld van de innovatieve kracht van de provincie. Op de fundamenten van wat opa's wevers maakten, kozen zij voor design en duurzaamheid. Ze zijn *preferred supplier* van onder meer Auping, DAF en modelabel MLY. Ook ontwikkelden zij bijvoorbeeld een hoogwaardige serie pakken voor de scherm sport en kogelvrij vesten. De combinatie van techniek en lef leidde zelfs tot een vestiging in de Verenigde Staten.

Van student tot ZZP'er

Ook aan de creatief-technische vakschool SintLucas staat ondernemerschap hoog in het vaandel. Liesbeth Coelen vertelt dat de school niet alleen het vakmanschap stimuleert. "We leiden mensen ook op tot ZZP'er en sleutelen aan de sociale vaardigheden van onze studenten." Centraal staat het ambacht. De opleiding speelt een belangrijke rol in het behoud van de kennis over keramiek, leerbewerking en textiele vormen als hoeden.

Brabantia

Een ander icoon van de Brabantse nijverheid is Brabantia. Wie heeft er niet thuis een broodtrommel, beschuitbus of strijkplank uit de fabriek van de familie Van Elderen staan? Piet Cox werkte al vanaf zijn veertiende jaar bij Brabantia. "Het bedrijf begon 90 jaar geleden met het inblikken van koloniale waren. Vanaf 1955 kwamen de huishoudelijke producten. Over de hele wereld zijn ze te vinden. Van oudsher was er veel contact met de Design Academy." Dat maakte de Waalrese ontwerpen beroemd en succesvol.

Smeden

Na deze terugblik is het tijd voor de toekomst van de Brabantse nijverheid. In drie workshops rond de thema's textiel, Brabantia en leer trekken de aanwezigen zich terug in een paar uithoeken van het museum om kansen voor de toekomst te ontdekken en innovatie te stimuleren. Na afloop mag elke groep drie minuten lang zijn verhaal promoten.

Leer

Als eerste is Peter van Aalst van Vrijetijdshuis Brabant aan de beurt. In zijn deelworkshop 'leer' start hij met uitleggen hoe Brabant zo sterk werd in de leer- en schoenenindustrie. "Er was vooral in de driehoek Geertruidenberg, Tilburg, Den Bosch veel grasland, en dus veel hooi. Dat was een prima basis voor het houden van vee. Dat vee leverde niet alleen melk en vlees maar ook huiden. En dus leer. En zo ontstond de bloeiende schoenindustrie."

De deelnemers aan deze deelsessie maken zich zorgen om het verdwijnen van de kennis en het ambacht rondom de verwerking van leer. Is 'leer' nog wel identiteitsbepalend voor Brabant? Welke rol kan bijvoorbeeld een jonge ondernemer als Floris van Bommel spelen om het vakmanschap te behouden?

Het is fijn dat er een Nederlands Leder en Schoenen Museum is, vinden de deelnemers. Maar het zou nog beter zijn als zo'n instituut mee kan helpen om de omgeving weer trots te maken op het vak dat eens zo gezichtsbepalend was. De groep betreft ook de natuur in hun verhaal. Niet alleen de graslanden voor het vee, maar ook de eiken in de Drunense duinen waren belangrijk voor de looierijen. Peter van Aalst: "We moeten al die partijen clusteren. Ambachten, natuur, ontwerpers en winkels. Breng ze bij elkaar en maak zo van leer een trekpleister."

Van Vlisco tot Breiguerilla

Is innovatief ondernemerschap iets typisch Brabants? Dat gaat misschien te ver. Maar met bedrijven als het Helmondse Vlisco en het Tilburgse Innofa laat de provincie zien dat 'textiel' nog steeds een vitaal onderdeel van de provincie is. De oude fabrieken zijn landschapsbepalend. Carnavalsvierders in Tilburg heten Kruikenzeikers en ook in de taal zijn veel sporen van het oude ambacht te vinden. Over één kam scheren, op z'n elf-en-dertigste (een fijn soort textielkam): het zijn maar twee voorbeelden van textieljargon in dagelijks taalgebruik. Innovatie kan niet zonder goed onderwijs. Gelukkig zijn er in Brabant goede opleidingen, zoals bij SintLucas, St Joost, Fontys en de Design Academy Eindhoven.

In haar drie minuten vertelt Simone Kramer dat er volgens haar groep voldoende aanknopingspunten zijn om textiel nieuwe impulsen te geven. "Neem alleen al bekende ontwerpers als Mart Visser en Marlies Dekkers. Ze zijn allebei geboren in Brabant en dat is vast geen toeval. Brabant leent zich bij uitstek voor initiatieven als Brei-guerrilla's en Wearables, kleding waarbij elektronica en textiel verweven zijn. Textiel fabrieken krijgen nieuwe bestemmingen. Het worden musea en ateliers. En er zijn diverse culturele initiatieven zoals het theater op locatie 'EELT', een AVinitiatief RE-SIGN. Daarin

gaan makers op zoek naar de verhalen van de oude panden, de omgeving, van voormalige fabrieksmedewerkers en buurtbewoners op zoek naar de vindingrijkheid en het doorzettingsvermogen in lokale industrie. Zoals binnenkort rondom de Tilburgse AaBe-fabrieken, waar de beroemde wollen stoffen van 'zuiver scheerwol' gemaakt werden."

Piet Cox-en ontsluiten

Gertrude van den Elzen van Thuispunt Veghel verdiept zich in haar deelsessie in de mogelijkheden rondom Brabantia. Ook zij constateert dat veel kennis uitsterft. "Gelukkig leggen we steeds meer vast. Zoals bij SintLucas. Maar het is belangrijk dat we nog veel meer kennis registreren. Bijvoorbeeld in digitale 'buurtbanken'. Dat zijn databanken die de rol vervullen van de bekende bankjes met oude mannetjes die je in elke stad en dorp vindt. Je kunt er kennis conserveren en bezoekers laten reageren. Niet alleen het ambacht wordt zo bewaard, maar ook het dialect dat daaraan vastzit. Zo ontsluit je de 'Piet Cox-en' van Brabant voor de toekomst."

De deelnemers in deze sessie hebben veel vertrouwen in de moderne techniek als middel om het oude verhaal te vertellen. Om dat betaalbaar te houden, is het goed om ondernemers en de cultuursector met elkaar te verbinden. Layer en huftebestendige digitale informatiezuilen zijn prima middelen om 'maak' en 'vermaak' aan elkaar te koppelen. Gertrude van den Elzen: "Brabantia staat voor duurzaamheid. Laten we niet alleen de spullen maar ook het ambacht behouden voor de toekomst."

Concreet

Aan Geurt Grosfeld ten slotte de opdracht om van al deze richtingen ook concrete acties te maken. Wat daarbij helpt is dat Schatten van Brabant een nieuwe projectleider heeft voor de programmalijn Mensenwerk, Monique van de Vorst. Zij zal de oogst van deze smederij meenemen in het projectplan over nijverheid en industrieel erfgoed. Grosfeld doet een oproep aan de aanwezigen bij de Smederij. Deze leidt op alle drie de terreinen tot groepjes van twee tot zeven mensen. Zij worden benaderd om van alle losse ideeën concrete activiteiten te maken. Geurt Grosfeld: "Wilt u zich later aansluiten of weten waar al deze plannen toe leiden? Houd de website van Schatten van Brabant in de gaten."